

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”
(для бакалаврів)

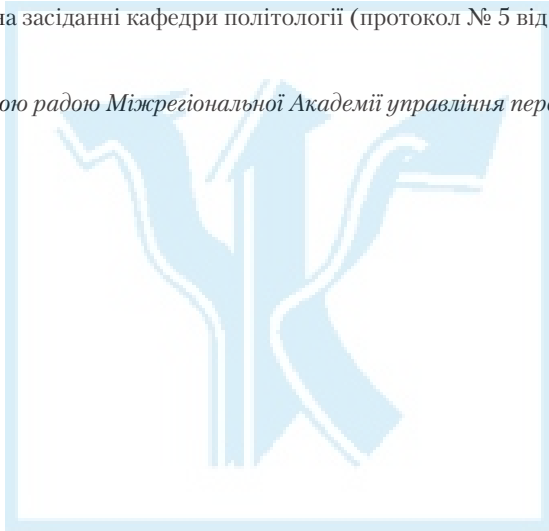
МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри політології *І. С. Погорєловою*

Затверджено на засіданні кафедри політології (протокол № 5 від 31.01.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Погорєлова І. С. Навчальна програма дисципліни “Політична історія світу” (для бакалаврів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. – 42 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Політична історія світу”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2009
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політична історія — це самостійна історична дисципліна, що вивчає закономірності розвитку політичного життя суспільства, характер, структуру та зміни у політичних системах, діяльність державних інститутів, політичних партій і громадських організацій, політичних діячів. Важливою складовою політичної історії є притаманні тому або іншому суспільству на різних історичних етапах політичні ідеї, погляди, настрої, що істотно впливали на політичне життя. Завданням курсу “Політична історія світу” є надати студентам уявлення про основні процеси історичного розвитку країн від епохи стародавнього світу до початку ХХІ століття.

Актуальність курсу визначається тим, що в Україні після розпаду Радянського Союзу, йде переосмислення багатьох проблем всесвітньої політичної історії. Як в Україні, так і за кордоном ведуться дискусії щодо оцінок багатьох кардинальних питань. Серед них і такі, як роль і місце імперського минулого в історії людства, вплив імперій на розвиток колишніх метрополій, колоніальних і залежних країн; створення і розвиток нових центрів політичної сили за межами Європи і Північної Америки; вплив соціалістичного табору і його розпаду на всесвітню політичну історію.

Політична історія перебуває у тісному взаємозв'язку з іншими суспільними дисциплінами.

Вивчаючи історію, студенти повинні усвідомити, яке значення вона має у житті кожної людини. Знання історії розширює рамки знань про суспільство, умови й шляхи його розвитку, світогляд людини, збагачує загальну освіченість й ерудицію. Пізнаючи історію, людина долучається до культури свого народу, світової культури.

Вивчення політичної історії дає змогу з'ясувати, які і чії інтереси відображає політика тих чи інших партій, суспільних груп, громадських і політичних формувань і рухів, їх лідерів. Знання історії допомагають уникнути помилок минулого. Відомий історик В. О. Ключевський писав: “Історія — це ліхтар, обернений у минуле для того, щоб заглянути у майбутнє”, “вивчаючи дідів, пізнаємо внуків, тобто вивчаючи предків, дізнаємося про самих себе. Без знання історії ми повинні визнати себе випадковими, що не знають, як і навіщо ми прийшли у світ, як і для чого в нім живемо, як і до чого повинні прагнути”.

Одним із основних завдань політичної історії є формування у сучасного молодого покоління суспільної свідомості, політичної культури, моралі, самостійного творчого мислення, вироблення чіткої політичної орієнтації. Отже, вивчення курсу відкриває широкі можливості для морального розвитку особистості, збереження та зміцнення загальнолюдських ціннісних орієнтацій, позитивного ставлення до активної діяльності у будівництві української державності, державного патріотизму.

Історична підготовка необхідна студентам для орієнтації у такій складній сфері суспільного життя, як політика. Дисципліна сприяє загальному розвитку студентів та формуванню активної громадянської позиції. Тому для підготовки кваліфікованих фахівців запроваджено курс “Політична історія світу”, зокрема для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, розрахований на 108 години: 22 лекційні години, 14 – практичних занять і 72 годин самостійної роботи.

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні: сформувати власну точку зору й уміти аргументовано її відстоювати; послідовно викладати матеріал без логічно несумісних тверджень; засвідчити глибину дослідження проблеми і повноту розкриття теми; виявити творчий підхід і оригінальність висновків; мати чітку структурованість матеріалу; вміти грамотно оформляти науково-довідковий апарат. Студентам притаманні вміння шукати і систематизувати знайдений матеріал за проблеми, оперувати отриманими знаннями; аналізувати і проводити наукову критику джерел, теорій, концепцій, оцінювати політичні процеси і структури з погляду загальнолюдського прогресу у створенні умов для розвитку особи.

Програма курсу “Політична історія світу” побудована за проблемно-хронологічним принципом з урахуванням країнознавчого підходу. Зміст дисципліни складається із 8 органічно пов'язаних між собою модулів. Підсумковий контроль передбачає проведення іспиту у кінці семестру відповідно до визначених тем та питань навчальної програми дисципліни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Всього	Лекції	Семінар	Практ.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
	Змістовий модуль I. Політична історія Стародавнього Сходу та Античного світу					
1	Історико-цивілізаційний розвиток народів Єгипту і Месопотамії	4	2			2
2	Мала Азія і Закавказзя. Східне Середземномор'я та Аравія в давнину	2				2
3	Основні віхи політичної історії стародавньої Індії та найдавніші китайські держави	4		2		2
4	Формування і розвиток античних полісів. Розвиток Греції у VIII–VI ст. до н. е.	6	2			4
5	Римська держава у республіканський період (509–30 рр. до н.е.) та епоха Римської імперії (30 р. до н.е. – 476 р. н. е.)	4		2		2
	Змістовий модуль II. Політичний розвиток Європи у період Середньовіччя					
6	Феодалізм та становлення станової монархії в Європі. Розвиток парламентаризму	4		2		2
7	Суспільно-політичний розвиток абсолютистських монархій	6	2			4

1	2	3	4	5	6	7
8	Центральна і Східна Європа: особливості політичного розвитку	2				2
	Змістовий модуль III. Історія середньовічного Сходу (V–XVII ст.)					
9	Становлення і особливості політичного розвитку середньовічних азійських цивілізацій: Китай, Японія, Індія	6	2			4
10	Арабо-ісламська цивілізація	2				2
11	Становлення та розвиток Османської імперії	2				2
	Змістовий модуль IV. Політичний розвиток світу у період нового часу					
12	Соціально-політична криза у Європі у середині XVII ст. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії	6	2			4
13	Колоніальна політика європейських держав у XVI–XVIII ст.	4		2		2
14	Феодално-абсолютистські держави Європи XVII–XVIII ст. Європа у 1820–1840-х роках	4				4
	Змістовий модуль V. Політично-соціальний розвиток світу наприкінці XIX – початку XX ст.					
15	Завершення процесу буржуазних перетворень у провідних країнах світу, їх політичні результати	4	2			2
16	Політичний розвиток України наприкінці XIX – на початку XX ст.	4		2		2
17	Демократичні революції та рухи у світі на початку XX ст.	2				2
	Змістовий модуль VI. Політичний розвиток світу (1914–1945 рр.)					
18	Перша світова війна 1914–1918 рр. та революційні процеси у світі	6		2		4

1	2	3	4	5	6	7
19	Становлення нової системи міжнародних відносин на основі Версальсько-вашингтонських угод	6	2			4
20	Міжнародні відносини напередодні та під час Другої світової війни	6	2			4
Змістовий модуль VII. Післявоєнний устрій світу: протиборство двох світових систем						
21	Соціально-політичні зміни у світі. Поділ Європи і світу на два ворогуючі табори. Політика “холодної війни”	6	2			4
22	Політика розрядки міжнародної напруженості, причини її зриву і загострення “холодної війни” між протилежними системами	4				4
Змістовий модуль VIII. Політичний розвиток світу на порозі XXI ст.		4		2		2
23	Розпад СРСР. Закінчення “холодної війни” та її наслідки.	4	2			2
24	Політичний розвиток світу після розпаду біполярної системи міжнародних відносин. Особливості розвитку світу на початку XXI ст.	4	2			2
Разом годин:		108	22	14	–	72

ЗМІСТ
дисципліни
“ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ СВІТУ”

**Змістовий модуль I. Політична історія Стародавнього Сходу
та Античного світу**

**Тема 1. Історико-цивілізаційний розвиток народів Єгипту
і Месопотамії**

Загальне та особливе у розвитку народів Сходу. Утворення класів та держави на Стародавньому Сході. Характер і особливості давньосхідного суспільства та держави. Періодизація історії Стародавнього Єгипту. Проблема створення централізованої єгипетської держави. Політичний лад Єгипту Старого царства. Фараон та його деспотична влада. Оформлення бюрократичного апарату. Ослаблення центральної влади і посилення номової знаті при V–VI династіях. Розпад єгипетської держави. Перший перехідний період. Нове об'єднання Єгипту. Середнє царство. Соціальні конфлікти. Політичний устрій. Центральна влада і номова верхівка. Нашестя гіксосів та Другий перехідний період. Особливості політичного розвитку Єгипту Нового царства. Релігійно-політична реформа Аменхотепа IV та її наслідки. Причини поразки реформ. Занепад Єгипетської держави. Єгипет у I тис. до н. е. Соціально-політичні відносини в Єгипті Пізнього царства. Розпад Єгипту на номи. Панування Ассирії. Боротьба з Новоавилонським царством. Завоювання Єгипту персами.

Політична історія шумерських міст-держав у ранньодинастичну епоху. Посилення знаті. Громадське, храмове і царське землеволодіння. Майнове розшарування. Месопотамія під владою Аккаду. Об'єднання Шумеру та Аккаду Саргоном Давнім, держава Саргонідів. Внутрішня і зовнішня політика Саргона та його наступників. Шумеро-аккадське царство. Царська влада, бюрократія та військо III династії Ура. Посилення централізації і деспотичної влади. Крах Шумеро-аккадського царства. Піднесення Вавилону та утворення Староавилонського царства. Вавилонська держава. Хамурапі — завойовник і законодавець. Політичний устрій Вавилону. Занепад Староавилонського царства та завоювання Вавилонії касситами Ассирія у першій половині II тис. до н.е. Реформи Тиглатпаласара III і новий підйом Ассирії. Розквіт ассирійської держави. Причини краху

Ассирії. Звільнення Вавилону з-під влади Ассирії. Утворення Нововавилонського царства. Правління Новуходоносора II. Завоювання країни персами.

Література [4; 13; 23; 33–35; 44; 48; 65; 66; 77; 78; 80; 86–89]

Тема 2. Мала Азія і Закавказзя Східне Середземномор'я та Аравія в давнину

Древньохетське царство. Політичний устрій держави. Міжусобна боротьба. Утворення хетського царства. Політична історія хетів. Особливості соціально-політичного ладу Хетської держави. Хетські закони. Падіння і загибель держави хетів. Хуррити, їх походження і місце в історії Передньої Азії. Троя і проблеми троянської історії. Фригійське царство і його історія. Утворення держави уратів. Соціально-політичний лад Урарту. Занепад та загибель Урарту. Старовірменське царство. Грузинські держави. Велика Вірменія. Вірменські Аршакиди в I–IV ст.

Фінікійські міста-держави (Угаріт, Сидон, Тир, Беріт, Бібл). Тиросидонське царство. Карфаген. Царство Дамаску і його місце в історії Близького Сходу. Племена і народи Палестини II тис. до н. е. Стародавні євреї і підкорення ними Палестини, утворення старовірейської держави. Саул, Давид, Соломон. Розпад на два царства (Іудея і Ізраїль). Політичний устрій. Падіння Ізраїлю. Захоплення Іудеї вавилонянами. “Вавилонський полон”.

Відносини держав та народів Східного Середземномор'я та Аравії з могутніми державами Месопотамії, Малої Азії та Єгиптом. Карфаген і фінікійські володіння в Західному Середземномор'ї. Політичний устрій Карфагена.

Література [4; 5; 13; 23; 33–35; 37; 73; 110]

Тема 3. Основні віхи політичної історії стародавньої Індії та найдавніші китайські держави

Індуська (Харапська) цивілізація. Заселення Північної Індії індоаріями. Проблема походження індоаріїв. Суспільний та політичний устрій. Кастовий устрій. Закони Ману. Брахманізм. Створення держави Нандів. Греко-македонське вторгнення в Індію та його історичне значення. Утворення імперії Маур'їв, її політичний лад. Причини політичної роздробленості. Північно-західна Індія у складі Кушансь-

кої імперії. Релігійні системи Стародавньої Індії: ведизм, буддизм, індуїзм. Імперія Гуптів, її розквіт та занепад.

Китайські держави: Шань-Інь, Західне та Східне Чжоу. Суспільні та політичні процеси. Система спадкових рангів та проблеми соціальної нерівності. Боротьба за гегемонію між царствами древнього Китаю. Період Чжаньго. Реформи Шань Яна у царстві Цінь та їх значення. Ідеологічна боротьба у Китаї у I–II ст. до н. е. Конфуціанство. Імперія Цінь. Цінь Шихуанді, його адміністративні реформи та зовнішня політика. Деспотичний режим в імперії: адміністративна і податкова система. Агресивна зовнішня політика. Велика Китайська стіна. Падіння династії Цінь. Боротьба за владу і встановлення династії Хань. Політичний режим. Імперія Хань у III ст. до н. е. – III ст. н.е. Внутрішня та зовнішня політика ханських імператорів. Соціальний лад. Загострення соціальних протиріч і народні повстання у I ст. н. е. Реформи Ван Мана та рух “червонобрових”. Рабство. Повстання “жовтих пов’язок” і політичний розпад Китаю. Міжусобиці та крах Ханської імперії.

Література [4–6; 10; 13; 17; 23; 33–35; 37; 41; 42; 45; 67; 74; 83]

Тема 4. Формування і розвиток античних полісів. Розвиток Греції у VIII–VI ст. до н. е.

Виникнення на о. Крит у кінці III тис. до н. е. першої цивілізації у Європі. Ахейська Греція у II тис. до н. е. Формування і розвиток давньогрецьких полісів. Поліс – основа грецького державного устрою. Аристократія і демос. Олігархи. Афіньська демократія. Народні збори, Рада п’ятисот, ареопаг. Автономія і автаркія – основні принципи організації поліса. Типи грецьких полісів. Афіни у III–I ст. до н. е. Реформи Солона. Структура влади. Тиранія в Афінах та в інших полісах. Законодавство Клісфена та формування афіньської демократії. Пелопоннес у III–I ст. до н. е.

Держава, влада і суспільство у Спарті. Пелопоннеський союз. Греко-персидські війни та їх вплив на розвиток Греції. Поняття “класичне рабство” та його основні особливості. Велика Греція і грецькі міста-колонії у Північному Причорномор’ї. Реформи Ефіяльта і Перикла у Афінах. Пелопоннеська війна та її вплив на розвиток Греції. Криза полісної системи у Греції у IV ст. н. е. Політична роздробленість. Розквіт Македонії та її гегемонія в Греції. Програми подолання кризи у грецькому суспільстві у творах Платона, Сократа і Аристотеля.

Література [9; 14; 15; 27; 55; 61; 62]

**Тема 5. Римська держава у республіканський період
(509–30 рр. до н.е.) та епоха Римської імперії
(30 р. до н.е. – 476 р. н. е.)**

Утворення Римської республіки. Римська цивільна община – *civitas*. Боротьба патрициїв і плебеїв. Закони XII таблиць. Державний устрій Республіки: сенат, магістрати. Республіканський устрій та політичні угруповання Риму. Римська армія та її організація. Сенат. Магістратури звичайні та екстраординарні. Пунічні війни. Гегемонія Риму. Розвиток рабовласницьких відносин. Державні діячі “золотого століття” Республіки: Сципій, Катон.

Повстання рабів. Брати Гракхи та їх реформи. Посилення ролі війська у політичному житті Риму. Союзницька війна. Криза політичної системи римської республіки. Повстання Спартака. Політична боротьба. Нове покоління політиків: Цицерон, Помпей, Красс, Лукулл, Цезар, Клодій. I тріумвірат. Політична анархія в 50-ті роки. Диктатура Сули. Цицерон та його політична діяльність. Рубікон: початок боротьби Цезаря за владу. Громадянська війна. Диктатура Цезаря. Реформи Цезаря. Партія республіканців (Цицерон, Брут, Касій). Партія цезаріанців (Марк Антоній, Октавіан). Загибель Цицерона. Поразка республіканців. II тріумвірат. Боротьба Антонія з Октавіаном. Клеопатра. Поразка Антонія. Римська окупація Єгипту. Громадянські війни після смерті Цезаря. Причини падіння Римської республіки.

Народження імператорського культу, державної ідеології, бюрократичного апарату. Правління Октавіана Августа і організація монархічного ладу. Династія Юліїв-Клавдіїв. Тиберій, Калігула, Клавдій, Нерон. Зміцнення монархічного елементу в управлінні. Боротьба сенатської опозиції з імператорською владою. Політична криза 68–69 рр. Династія Флавіїв. Деспотизм Доміціана. “Золотий вік” Римської імперії. Державний апарат у II ст. Імператорські відомства. Провінційне управління. Рим та варварські племена. Імператорські династії. Солдатські імператори та їх політика. Послаблення центральної влади. Виникнення християнства. Діоклетіан і система доміанти. Державний апарат. Введення палацового церемоніалу і придворних рангів.

Боротьба Костянтина за владу. Домінант Констанція. Падіння Риму в 410 р. Криза влади на Заході в V ст. Останній західний імператор (476 р.). Утворення Візантії. Муніципії, держава, церква. Полі-

тична теорія монархії у Візантії. VI ст. — епоха Юстиніана. Спроба реставрації імперії та її провал. Причини падіння Західної Римської імперії.

Література [9; 14; 15; 27; 55; 61; 62]

Змістовий модуль II. Політичний розвиток Європи у період Середньовіччя

Тема 6. Феодалізм та становлення станової монархії в Європі. Розвиток парламентаризму

Загальна характеристика західноєвропейського Середньовіччя. Варварські королівства. Франкська держава. Суспільний устрій франків згідно із “Салічною правдою”. Політичний устрій держави: королівська влада та адміністрація, народні збори, суд, військова організація, церква. Причини послаблення центральної влади за часів наступників Хлодвіга. Виникнення Папської держави. Франкська держава за Карла Великого. Карл Великий — імператор Римської імперії. Організація державного управління. Утворення Франкської імперії. Розвиток феодальних відносин в епоху Каролінгів (зародження феодальної ієрархії, імунітети, прекарії, комендації). Причини розпаду імперії Каролінгів. Верденський договір.

Утвердження феодального ладу у країнах Західної Європи до кінця XI ст. Становлення феодальних відносин. Класи раннього феодального суспільства. Система васалітет. Загальне і особливості розвитку країн Західної Європи. Церква. Політична роздробленість Франції у IX–XI ст. і політика перших Капетингів. Особливості розвитку феодалізму в Німеччині. Утворення єдиної німецької ранньофеодальної держави. Політика короля Оттона I і утворення Німецької імперії. Боротьба римських пап і німецьких імператорів за інвеституру. Союзи німецьких міст XIII–XIV ст. Посилення роздробленості Німеччини в XIII–XV ст. і розпад імперії. Династія Габсбургів. Золота булла. Дуалістична станова держава.

Боротьба міст за самоуправління. Ганзейський союз міст. Хрестові походи. Особливості формування станової монархії. Становлення парламентаризму. Посилення королівської влади і подолання роздробленості Франції в XII ст. Централізація французької держави. Організація королівського керування у Франції в XII–XIII ст. Генеральні штати у Франції. Посилення королівської влади в Англії на-

прикінці XI — початку XII ст. Реформи Генріха II Плантагенета. Велика Хартія вольностей і встановлення баронської олігархії в Англії. Виникнення парламенту в Англії. Причини і початок Столітньої війни. Династичні війни. Опозиційні рухи. Реформування парламенту. Війна “тroyнд”. Італійські республіки. Тиранія Медичі у Флоренції. Реконкіста у Іспанії. Кортеси. Католицька церква і духовно-рицарські ордени. Специфіка розвитку феодальних відносин у скандинавських країнах.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 26; 58; 63; 70]

Тема 7. Суспільно-політичний розвиток абсолютистських монархій

Католицька церква у Німеччині. Ульріх фон Гуттен і критика папського Риму. Реформаційне вчення М. Лютера і його сприйняття суспільством. Селянська війна. Аугсбурзький релігійний мир.

Громадянсько-релігійні війни у Франції. Католицька і Паризька ліги. Нантський едикт. Генріх IV, його внутрішня і зовнішня політика. Кальвінізм. Причини Контрреформації. Орден єзуїтів. Тридентський собор і його рішення. Участь політичних структур у Контрреформації. Формування капіталістичних відносин і соціально-політичні процеси у країнах Західної Європи. Характеристика абсолютистських монархій. Великі географічні відкриття і виникнення колоніальної системи. Внутрішня і зовнішня політика Тюдорів у Англії. Правління династії Стюартів.

Криза Французької монархії у середині XVI ст. Генріх II. Катерина Медичі. Гугенотські війни. Генріх Наваррський. Варфоломійська ніч. Союз Католицької ліги з Іспанією. Нантський едикт. Наслідки громадянської війни. Формування абсолютизму у Франції. Людовік XIII. Зміцнення абсолютизму за часів Ришельє. Боротьба з опозицією вищої аристократії і політичними правами гугенотів. Розбудова постійного війська і королівської адміністрації провінції. Кардинал Мазаріні. Людовік XIV. Політика Франції за гегемонію в Європі. Політика возз'єднання. Анексія Страсбурга. Великий альянс.

Центральні і місцеві органи управління. Внутрішня і зовнішня політика Філіппа II. Італійські війни. Перехід від станової монархії до абсолютної у країнах Північної Європи. Тридцятилітня війна у Європі. Загострення протиріч між католицькими і протестантськими державами, земельними станами і князями, імперськими містами

й імператором, Габсбургами і Францією. Вестфальський мир та його значення. Зміна політичної карти Європи. Послаблення Німеччини. Посилення Франції і Швеції. Політичні теорії. Соціальні утопії.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 26; 58; 63; 70]

Тема 8. Центральна і Східна Європа: особливості політичного розвитку

Східні слов'яни в давнину.

Велика Польща. Князь Мешко I. Залежність Польщі від німецьких королів. Болеслав I Хоробрий, його політика. Незалежність Польщі від Німеччини. Мирний договір 1018 р. Запровадження сеньйорату. Вторгнення монголів. Зміцнення Польщі. Держава Ягеллона. Грюнвальдська битва.

Чехія і Моравія. Самостійність Чехії. Політичний розвиток Чехії у IX ст.: утворення двох політичних об'єднань. Перемога Пшемисловичів. Об'єднання чеських земель. Чехія у складі Священної Римської імперії. 1158 р. Політика князя Владислава. Самостійність Чехії.

Угорщина. Арпади. Стефан I Святий. Бела III. Семиграддя. Андрій II. "Золота булла". Вторгнення монголів. Габсбурзький спадок.

Богемія. Заснування єпископату. Владислав II. Битва на Маршфельді. Гуситський рух. Ян Гус. Празькі статті. Ян Жижка. Андрій Прокоп. Георг Подебрад. Спілка богемсько-моравських братів.

Київська Русь (IX–XII ст.) Період феодальної роздробленості. Монголо-татарське нашествя. Русь під монголо-татарським ярмом (1240–1480 рр.). Північно-східна Русь. Причини об'єднання. Москва – центр об'єднання російських земель. Московські князі. Іван III. Іван IV Грозний. Складання становий-державної монархії. Кінець династії Рюриків. Борис Годунов. Смути. Іноземна інтервенція. Початок династії Романових. Петро I. Реформи у соціально-економічній, політичній і військовій сфері. Абсолютизм.

Література [8; 11; 16; 19; 20; 22; 32]

Змістовий модуль III. Історія середньовічного Сходу (V–XVII ст.)

Тема 9. Становлення і особливості розвитку азійських середньовічних цивілізацій: Китай, Японія, Індія

Хронологічні рамки та періодизація історії Сходу у середні віки. Особливості історичного розвитку цивілізацій середньовічного Сходу. Проблема феодалізму на Сході. Специфічні риси розвитку країн Азії.

Особливості китайського династійного циклу. Епоха смути (III–VI ст.). Китай після краху імперії Хань. Державні утворення на півночі і півдні. Державна організація. Формування тоталітарної централізованої держави. Китайська держава епохи Тан (618–906 рр.). Війни у Китаї у X ст. і створення імперії Сун (960–1279 рр.). Боротьба політичних угруповань і спроби реформ. Взаємовідносини з тангутами, киданями, чжурчженями. Царство Цзінь і Сунська держава на півдні. Монгольська навала. Династія Юань (1280–1368 рр.). Політика монголів на півночі і півдні Китаю. Боротьба китайського народу проти влади монголів. Піднесення Чжу Юаньчжана і створення держави Мін. Соціально-політичний розвиток Китаю епохи Мін (1368–1644 рр.). Проникнення європейців до Китаю. Війни маньчжурів з Китаєм. Загострення внутрішніх суперечностей у країні на початку XVII ст. Селянська війна. Повалення династії Мін.

Японська модель середньовіччя. Процес формування класів і держави. Особливості державного устрою. Особливості розвитку Японії в VI–IX ст. Державний устрій. Становлення феодальних відносин. Соціально-політичні процеси в X–XIV ст. Японія в XV–XVII ст. Політична боротьба і об'єднання країни. Ослаблення влади центрального уряду. Оформлення стану самураїв. Виникнення сьогунату Мінамото. Сьогунат Асикага. Міжусобні війни. Положення селян, селянські виступи. Внутрішня і зовнішня політика. Японія в XV–XVII ст.: політичне становище. Проникнення європейців до Японії. Діяльність Ода Нобунага і Тоєтоми Хідеєсі. Придушення селянських рухів і “вторинне закріпачення” селянства. Корейські походи. Сьогунат Токугава, внутрішня політика. Політика “закриття” країни.

Становлення середньовічної індуїстської цивілізації. Політичний стан. Імперія Гуптів. Індійська община і каста. Держава Харші. Держави Північної і Південної Індії в VIII–X ст., політична структура.

Розповсюдження індуїзму, проникнення ісламу. Зовнішні вторгнення і утворення Делійського султанату. Адміністративний устрій. Міські рухи. Утворення держав Бахмані і Віджаянагар. Індія в XIV – початку XVII ст. Імперія Великих Моголів (1532–1707 рр.). Релігійні і політичні реформи Акбара (1542–1605 рр.), їх значення. Завойовна політика Великих Моголів. Криза і розпад держав Бахмані і Віджаянагар. Проникнення європейців. Початок кризи держави Великих Моголів.

Література [4; 5; 10; 13; 17; 19; 22; 33–35; 73; 74; 93; 106; 111]

Тема 10. Арабо-ісламська цивілізація

Аравія до ісламу. Суспільний устрій арабів в VI–VII ст. Релігійна ситуація. Виникнення ісламу й утворення держави в арабів. Мухаммед (570–632 рр.). Арабські завоювання. Внутрішні і зовнішні фактори, що обумовили успіхи і стійкість арабських завоювань. Утворення Арабського халіфату. Перші (праведні) халіфи. Дамаський халіфат Омейядів (662–750 рр.). Багдадський халіфат Аббасидів (750–1258 рр.). Суспільний устрій халіфату Фатимідів. Держава Айюбідів і боротьба проти хрестоносців. Держава мамлюків. Оформлення мусульманського права – шариату, його соціальна роль. Ісламський світ у X–XIII ст. Особливості розвитку ісламських співтовариств після розпаду халіфату. Особливості розвитку держав Північної Африки, Ірану і Середньої Азії в X–XIII ст. Салах ад-дин Айюб (1171–1193 рр.). Утворення держави Сельджукідів у Середньої Азії в X–XIII ст. Зіткнення, взаємодія і протистояння християнського Заходу й ісламського Сходу.

Література [3; 4; 22; 33–35; 36; 64; 72; 73; 108]

Тема 11. Становлення та розвиток Османської імперії

Причини виникнення держави турків-османів і успіхи османських завоювань. Створення Османської імперії (1304–1453 рр.). “Золотий вік” османів. Створення світової держави (1453–1571 рр.). Сулейман Кануни. Турки-османи у Північному Причорномор’ї. Суспільно-політичний лад Османської імперії. Османська Туреччина як класична східна середньовічна деспотія з високорозвиненим адміністративно-бюрократичним апаратом. Влада султана-халіфа, розподіл цивільної, військової та судової влади, жорстка вертикаль виконавчої влади, принцип меритократії, найсупоріша ієрархія чиновництва, налаго-

джена податкова система. Державний релігійно-політичний апарат в Османській імперії. Боротьба народів проти османського гніту. “Період зупинки” (кінець XVI–XVIII ст.): ослаблення й занепад турецької могутності. Завоювання імперії Османа у першій половині XIV ст. Особливості економічного і соціально-політичного життя. Зближення з Францією. Турецько-іранські війни. Занепад військово-феодальної структури держави. Ослаблення центральної влади і посилення сепаратизму. Спроби відновлення могутності держави Османа в XVII ст.

Література [4; 21; 22; 30; 33–35; 73; 75]

Змістовий модуль IV. Політичний розвиток світу у період нового часу

Тема 12. Соціально-політична криза у Європі у середині XVII ст. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії

Початок кризи “старого порядку”. Причини народних рухів у Франції, Португалії, Каталонії, Неаполітанському королівстві, Україні, Росії у середині XVII ст. Характер і підсумки цих повстань.

Нідерланди у складі імперії Карла V та за часів Філіппа II. Політичний режим у Нідерландах. Початок національно-визвольного руху. Політика принца Оранського. “Гентське умиротворення”. Арраська і Утрехтська унії. Створення республіки об’єднаних провінцій, соціальна боротьба.

Англійський абсолютизм. Наслідкування французького абсолютизму. Буржуазно-дворянська опозиція. Пуританізм. Скликання “короткого” і “довгого” парламенту. Громадянська війна. Олівер Кромвель. Республіка в Англії. Навігаційні акти. Джон Мільтон. Генерал Монк. Англійська революція середини XVII ст. Передумови революції. Конституційний етап революції. Громадянські війни. Індивідуалістська республіка. Криза республіки. Становлення системи протекторату, її функціонування і криза. Реставрація монархії. Славна революція 1688 р. Білль про права. Розвиток конституційної монархії в Англії в XVIII ст. Історичне значення революцій у Нідерландах і Англії. Прискорення соціально-економічного розвитку Англії після революції. Дві сторони промислового перевороту. Антиробітниче законодавство. Виникнення страйків і спілок робітників.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 28; 49; 54; 58; 63; 70; 112]

Тема 13. Колоніальна політика європейських держав у XVI–XVIII ст.

Система європейського балансу XVI ст. Перша загальноєвропейська війна. Вестфальська система. Державні інтереси провідних країн Європи. Політичні і економічні наслідки Великих географічних відкриттів. Виникнення колоніальної політики, її цілі. Перші колоніальні імперії. Англо-іспанське і англо-голландське суперництво у XVII ст. Англо-французьке протистояння у XVIII ст. Особливості управління різними колоніальними імперіями. Колоніальне суперництво. Утворення світового ринку. Пограбування колоній і работоргівля як чинники первинного накопичення капіталів у Європі.

Причини еміграції з Англії і Європи в XVII–XVIII ст. Три групи колоній у Північній Америці. Б. Франклін. Т. Джефферсон. Політична і громадська активність колоністів. Політичні суперечності між Англією і колоніями. Війна за незалежність. “Декларація незалежності”. Демократичні перетворення. Хід воєнних подій. Дж. Вашингтон. Міжнародне становище США. Версальський мир. Становлення державності США. Ухвалення Конституції. Білль про права. Формування та розвиток партійної системи. Історичне значення війни.

Система управління і соціальний склад іспанських, португальських колоній. Форми експлуатації індіців. Революція на Гаїті, в Мексиці, Венесуелі. Особливості революції в Бразилії. Характер і значення революцій в Латинській Америці на початку XIX ст. Державний і політичний устрій незалежних держав.

Література [16; 22; 28; 49; 58; 59; 63; 70; 102; 112]

Тема 14. Феодально-абсолютистські держави Європи в XVII–XVIII ст. Європа у 1820–1840-х роках

Розвиток абсолютизму, його характерні риси. Особливості абсолютизму в Іспанії, Німеччині, Франції. Просвітництво. Зміни у суспільній свідомості. Політична карта Європи і світу. Основні суперечності між європейськими країнами. Боротьба за іспанську корону. Утрехтський мир і його значення. Вихід Росії на європейську політичну арену. Політичні інтереси держав у другій половині XVIII ст. Зовнішня політика Катерини Великої. Позиції Англії, Франції, Пруссії і Австрії. Таємна дипломатія і розділи Польщі як її результат.

Велика французька революція. Занепад абсолютизму при Людовіку XVI. Скликання Генеральних Штатів. Конституційна монархія.

Муніципальна революція. Селянський рух. Декларація прав людини і громадянина. Ідея нації і принцип народовладдя. Нова державна система. Конституція 1791 р. Політичні угруповання, революційні клуби. Криза конституційної монархії. Повалення монархії. Національний Конвент. Жирондисти і монтаньяри. Повстання 31 травня — 2 червня 1793 р. Конституція 1793 р. Політична система якобінської диктатури. Соціальні та етичні ідеали якобінців. Розгортання терору. Переверот 9-го термідора. Термідоріанська реакція. Конституція 1795 р. і зміна державного устрою. Політика Директорії. Державний переворот 1799 р. Імперія Наполеона. Причини кризи імперії. Реставрація Бурбонів.

Відношення між провідними країнами Європи і політика Франції на початку XIX ст. Коаліція 1813 р., її склад, цілі і наміри. Підготовка Віденського конгресу, позиції і інтереси його учасників. Роль Росії у Віденському конгресі. Паризький трактат 30 травня 1814 р. “Завершальний акт 9 червня 1815 р.”, його зміст і значення для Європи. “Священний Союз”, його цілі і діяльність. “Європейський концерт”.

Цілі буржуазії і ліберального дворянства в європейських революціях 1820—30-х рр. (Іспанія, Португалія, Італія).

Політика торі в Англії в 1820-х роках. Парламентська реформа 1832 р. Тред-юніони. Чартизм, його течії. Реформи в іспанській конституційній монархії. Завершення реформ в Пруссії. Конституції південно-західних німецьких держав.

Липнева монархія і лютнева революція у Франції. Режим Другої республіки. Конституція 1848 р. Політика бонапартизму і переворот 1851 р. Друга імперія у Франції. Німецька національна ідея в подіях 1848—1849 рр. Збори в Пруссії. Мантейфельовська конституція. Франкфуртський парламент. Імперська конституція 1849 р. Березневе повстання у Відні. Скликання Рейхстагу. Національні рухи в Австрійській імперії. Конституція 1849 р. “Епоха реформ” в Угорщині в 1825—1848 рр. Повстання на Сицилії, в Білані, Венеції. Ліберали у владі. Конституції. Причини поразки революцій.

Література [16; 22; 25; 28; 49; 58; 59; 63; 70]

Змістовий модуль V. Політично-соціальний розвиток світу наприкінці XIX – на початку XX ст.

Тема 15. Завершення процесу буржуазних перетворень у провідних країнах світу, їх політичні результати

Буржуазні революції XIX ст. на Заході. Утвердження капіталізму. Соціально-політичні результати буржуазних перетворень у західноєвропейських країнах. Буржуазна демократія, її сутність. Становлення та розвиток парламентських політичних систем.

Промисловий підйом у Німеччині 50–60-х років. Австро-пруська боротьба за гегемонію у Німеччині. “Національний союз” і Прогресистська партія. Конституційний конфлікт у Пруссії. Прихід до влади О. фон Бісмарка. Політичний курс Бісмарка. Робітничий рух. Австро-пруська війна і розгром Австрії. Північногерманський союз і його Конституція. Франко-пруська війна. Створення Германської імперії. Імперська Конституція 1871 р. Гегемонія Пруссії у Німеччині. Політичні партії. “Культуркампф”. Зовнішня політика Німеччини у 70-80-ті роки. Німецько-російські відносини. Австро-німецький блок. Створення Троїстого союзу. Криза режиму Бісмарка і його відставка.

Політичний курс К. Кавура у Сардинському королівстві. Приєднання до П'ємонті центрально-італійських держав. Революційний рух на Сицилії. Похід “тисячі” Дж. Гарібальді. Створення Італійського королівства. Політика неоабсолютизму в Австрії. Політична криза 1850–60-х років. Вплив міжнародної ситуації 1860-х років на внутрішньополітичні проблеми. Створення двоєдиної монархії Австро-Угорщини.

Південні слов'яни у монархії Габсбургів. Національне відродження південних слов'ян. Розвиток південнослов'янських земель Австро-Угорщини. Балканські слов'яни під владою Порту. Національно-визвольний рух слов'ян у імперії Османа (Чорногорія, Сербія, Боснія і Герцеговина). Болгарське національне відродження.

Особливості формування американського суспільства. “Конституційна війна” (1861–1862). Перемога Півночі. Реконструкція, її цілі та методи здійснення. Політичний розвиток США у кінці XIX – початку XX ст. Американська Конституція. Утвердження президентської політичної системи. Досягнення США світової першості.

Особливості розвитку Російської імперії наприкінці XIX — початку XX ст. Буржуазні реформи та їхні результати. Загострення боротьби між провідними державами за світові ринки сировини, дешевої робочої сили та збуту товарів. Виникнення політичних течій та рухів: консервативного, ліберального, радикального. Виникнення буржуазних партій. Зародження робітничого руху на Заході. Поширення соціалістичних ідей. Прудон, Лассаль, Бакунін. Зародження марксизму. І Інтернаціонал.

Література [16; 22; 25; 28; 31; 49; 58; 59; 63; 70; 102; 112]

Тема 16. Політичний розвиток України наприкінці XIX — на початку XX ст.

Буржуазно-демократичні реформи 60–70-х років та їх вплив на політичне становище в Україні. Формування буржуазії. Утворення робітничого класу й зародження робітничого руху.

Зародження та розвиток капіталізму в західноукраїнських землях, його особливості. Оформлення соціал-демократичного напрямку.

Політичне становище трудящих мас. Політика національного гноблення західноукраїнського населення. Політика російського царату щодо Наддніпрянської України. Русифікація. Заборона української мови. Валувський циркуляр 1863 р. Ємський указ 1876 р.

Молоді громади. Зародження політичного напрямку в революційному народництві. Поширення соціалістичних ідей в Україні. Перші робітничі та соціал-демократичні організації.

Розвиток українського національного руху. М. Міхновський. Незалежники й автономісти — дві течії в українській політичній думці.

Особливості політичного життя в західноукраїнських землях. Діяльність “москвофілів”. Зародження національної течії в суспільному русі. Розгортання руху народовців. Народна Рада.

Діяльність культурно-освітніх товариств. Радикально-демократичний рух у Галичині. Проголошення ідеї політичної незалежності України. Робітничий і селянський рух на західноукраїнських землях. Боротьба за політичну автономію українських земель у складі Австро-Угорщини.

Література [8; 20; 31; 32]

Тема 17. Демократичні революції та рухи у світі на початку XX ст.

Погіршення соціально-економічного та політичного становища у країнах Заходу. Піднесення страйкового руху робітничого класу, його особливості.

Буржуазна революція 1910 р. у Португалії, її результати. Революції в Ірані (1905–1911 рр.) та Туреччині (1908–1911 рр.) та їхні наслідки.

Політика Цинської династії. Синьхайська революція 1911–1913 рр. у Китаї. Проголошення республіки. Значення революції. Японія у період Токугавського сьогунату. “Реформи Мейозі”.

Мексиканська революція 1910–1917 рр.

Конституція 1917 р. Підсумки революції.

Британська колоніальна політика в Індії у кінці XIX ст. Національно-визвольний рух народів Індії. Основні течії в національно-визвольному русі. Створення Індійського національного конгресу, його політичні позиції.

Антиколоніальна боротьба народів Африки.

Загострення політичної кризи самодержавства в Росії. Передумови революції.

Початок революції, її характер, рушійні сили та основні етапи. Боротьба політичних сил за лідерство в роки революції.

Україна в роки революції 1905–1907 рр. Поразка російської революції 1905–1907 рр. Причини поразки. Наступ політичної реакції царизму.

Література [4; 16; 18; 25; 29; 31; 56; 58; 84]

Змістовий модуль VI. Політичний розвиток світу (1914–1945 рр.)

Тема 18. Перша світова війна 1914–1918 рр. та революційні процеси у світі

Загострення міжімперіалістичних суперечностей на початку XX ст. Політика та європейських держав напередодні Першої світової війни. Оформлення військово-політичних блоків. Троїстий союз.

Україна у політичних намірах великих держав: Німеччини, Австро-Угорщини та Росії.

Причини першої світової війни. II Інтернаціонал. Назрівання революційної ситуації в Європі.

Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії. Падіння самодержавства. Жовтнева (1917 р.) революція в Росії та її вплив на політичні процеси в світі. Буржуазно-демократична революція в Австро-Угорщині. Крах імперії Габсбургів. Утворення самостійних буржуазних держав: Австрії, Угорщини, Югославії, Чехословаччини.

Піднесення міжнародного робітничого руху в капіталістичних країнах. Посилення національно-визвольної боротьби народів Азії, Африки та Латинської Америки. Утворення III Комуністичного інтернаціоналу.

Політична обстановка в Україні після перемоги Лютневої революції в Росії. Утворення Центральної Ради. Війна Радянської Росії з Україною. Проголошення державної незалежності України. Брестський мир і Україна. Причини громадянської війни. Падіння УНР. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Прихід до влади Директорії. В. Винниченко, С. Петлюра. Акт об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Відновлення та падіння радянської влади в Україні в 1919 р. Вторгнення на територію України денікінської армії. Заключний етап громадянської війни на Україні. Утвердження Радянської влади на Україні.

Література [16; 25; 29; 32; 58; 59; 76; 79; 91; 92; 94; 102]

Тема 19. Становлення нової системи міжнародних відносин на основі Версальсько-вашингтонських угод

Геополітичні зміни у світі після Першої світової війни. Паризька мирна конференція 1919 р. Укладання Версальського договору, підписання мирних угод із країнами німецького блоку. Вашингтонські трактати. Версальсько-вашингтонська система міжнародних відносин, її суперечності. Роль і діяльність Ліги Націй.

Становище Німеччини після поразки у Першій світовій війні. “План Дауеса”, “План Юнга”, їхня сутність. Зміцнення позицій Франції й Англії на європейському континенті. Утвердження нової розстановки сил у Європі.

США — світовий лідер західних держав. Зростання ролі та впливу США на світову політику.

Характер політичних взаємовідносин західних держав і Радянської держави на початку 20-х років. Генуезька, Гаазька конференції. Рапальська угода Радянської Росії з Німеччиною та її значення.

Міжнародний робітничий рух на початку 20-х років. III Комуністичний інтернаціонал. Міжнародний соціал-демократичний рух та його лідери. Утворення соціалістичного Інтернаціоналу.

Загострення суперечностей у капіталістичному світі в 20–30-х роках. Світова економічна криза 1929–1933 рр. Криза політичних інститутів буржуазної демократії. “Новий курс” Ф. Рузвельта, його сутність і значення в стабілізації американської економіки в після-кризовий період.

Друга хвиля фашистського руху в європейських країнах. Прихід до влади нацистів у січні 1933 р. в Німеччині. А. Гітлер та ідеї націонал-соціалізму. Проблеми створення єдиного антифашистського фронту. Посилення Німеччини, реформи в Росії, суперечності між державами щодо розділу світу, характеристики і ознаки імперіалізму. Посилення небезпеки військового конфлікту. Виникнення військово-політичних союзів.

Література [16; 25; 29; 32; 50; 58; 59; 79; 101; 102]

Тема 20. Міжнародні відносини напередодні та під час Другої світової війни

Загострення суперечностей світового розвитку і назрівання Другої світової війни. Окупація фашистською Італією Ефіопії (Абіссинії) та позиція великих держав. Закон про нейтралітет США.

Перемога Народного фронту в Іспанії. Фашистський путч проти республіканського уряду. Італо-німецька інтервенція в Іспанії та встановлення фашистського режиму Франко. Становлення фашистського блоку агресивних держав.

Позиція провідних держав світу. Аншлюс Австрії Німеччиною й загострення протистояння в Європі. Мюнхенська конференція західних держав. Провал політики “умиротворення” агресора.

Спроби створення колективної безпеки в Європі. Безсилля Ліги Націй.

Передвоєнна політична криза 1939 р. в Європі. Переговори між СРСР, Англією та Францією 1939 р. та причини їхнього зриву. Укладення пакту про ненапад між СРСР та Німеччиною 23 серпня 1939 р. Таємний протокол до пакту.

Збройний конфлікт між СРСР і Японією на р. Халхін-Гол та його урегулювання.

Напад Німеччини на Польщу, початок Другої світової війни. Причини, характер і періодизація Другої світової війни.

Вступ у війну Британської імперії та Франції. Позиція США щодо війни в Європі.

Вступ Червоної армії на територію Польщі. Возз'єднання з СРСР Західної України та Західної Білорусії. Підписання радянсько-німецького договору про кордони і дружбу 28 вересня 1939 р. Політика СРСР у Прибалтиці. Укладення пактів про взаємодопомогу з Литвою, Латвією та Естонією, їхні наслідки. Радянсько-фінська війна, її наслідки.

Розширення фашистської агресії в Європі. Капітуляція Франції. Утворення англо-американського блоку.

Підготовка Німеччини до війни проти СРСР. Потрійний пакт Німеччини, Італії та Японії від 27 жовтня 1940 р. Приєднання Фінляндії, Угорщини, Словаччини, Румунії та Болгарії до Потрійного пакту. Приєднання прибалтійських країн до СРСР. Приєднання Північної Буковини до Радянської України. Пакт про нейтралітет між СРСР та Японією.

Велика Вітчизняна війна, її характер і цілі. Періодизація війни. Московська конференція представників СРСР, США і Англії (вересень–жовтень 1941 р.). Початок війни на Тихому океані та вступ США в Другу світову війну. Фашистський “новий порядок” в окупованих країнах, його сутність. Національно-визвольний рух у Європі. Рух опору. Корінний перелом у ході війни. Міжнародні наслідки перемоги Червоної армії. Капітуляція Італії.

Тегеранська конференція. Вирішальні перемоги Червоної армії в 1944 р. Відкриття другого фронту в Західній Європі. Розпад фашистського блоку.

Ялтинська (Кримська) конференція. Міжнародна конференція в Сан-Франциско й утворення ООН. Україна — держава-фундатор ООН.

Взяття Берліна Радянською армією. Визволення Праги. Кінець війни в Європі.

Потсдамська (Берлінська) конференція, її висновки та міжнародне значення.

Вступ СРСР у війну проти Японії. Беззастережна капітуляція Японії.

Всесвітньо-історичне значення перемоги Об'єднаних Націй у Другій світовій війні. Політичні підсумки та уроки Другої світової війни.

Україна в Другій світовій війні. Українське питання як міжнародна проблема напередодні війни. Україна у плані “Барбароса”. Окупація України військами Німеччини. Становлення українського руху опору. Піднесення визвольної боротьби на окупованій території України.

Визволення України від німецько-фашистських окупантів. Воз'єднання всіх українських етнічних земель в єдиній українській державі. Українська РСР на міжнародній арені. Проблема західних кордонів СРСР на Кримській і Потсдамській конференціях.

Література [16; 25; 29; 32; 58; 59, 76, 79, 91, 92, 94, 102]

Змістовий модуль VII. Післявоєнний устрій світу: протиборство двох світових систем

Тема 21. Соціально-політичні зміни у світі. Поділ Європи і світу на два ворогуючі табори. Політика холодної війни

Геополітичні зміни у світі після Другої світової війни. Загострення суперечностей між колишніми союзниками у антигітлерівській коаліції. Боротьба між СРСР і США за лідерство у післявоєнному світі. “Холодна війна”.

Становлення нової Європи. Утворення нових урядів у країнах Центральної та Південно-Східної Європи, посилення їх залежності від Москви. Насадження “радянської моделі соціалізму”. Утворення РЕВ. Соціально-економічні та політичні кризи кінця 40–60 років, їхні головні причини.

Піднесення національно-визвольної боротьби. Розпад колоніальної системи, його етапи. Утворення незалежних країн, їхня роль у процесі світового розвитку. “Рух неприєднання”, його політична орієнтація.

Особливості суспільно-політичного розвитку країн Західної Європи. “Доктрина Трумена”. “План Маршалла”. Посилення впливу США на політику Західних держав. Початок “холодної війни”. Поглиблення розколу світу. Утворення військово-політичних блоків країн Заходу: НАТО, СЕАТО, СЕНТО, АНЗЮС та ін. Утворення Організації

Варшавського договору. Загострення протиборства між двома системами. Німецька проблема у післявоєнній Європі. Берлінська криза 1961 р. Карибська криза: причини, політичні уроки для світу.

Десталінізація. Політичний портрет М. С. Хрущова. XX з'їзд КПРС. Прихід до влади Л. Брежнєва (1964 р.). Наростання процесу відставання соціалістичних країн від передових держав Заходу в науково-технічній сфері.

“Холодна війна” і країни Азії. Китай: громадянська війна і перемога народної революції (1946–1949 рр.). Виникнення “тайванської проблеми”. “Культурна революція” Реформи Ден Сяопіна. Звільнення і розкол Кореї Корейська війна 1950–1953 рр. Особливості розвитку КНДР і Республіка Корея у період холодної війни.

Література [2; 7; 16; 25; 29; 31; 50; 58; 100; 102; 104]

Тема 22. Політика розрядки міжнародної напруженості, причини її зриву і загострення “холодної війни”

Перехід від конфронтації до політичного діалогу і взаємовигідного співробітництва між СРСР і США. Радянсько-американські зустрічі та переговори на найвищому рівні в першій половині 70-х років. Підписання договору про ОСО-1 та договору про ПРО.

“Нова східна політика” канцлера ФРН Віллі Брандта, її сутність. Нормалізація відносин європейських держав. Визнання непорушності кордонів держав у Європі.

Загальноєвропейська нарада з проблем безпеки та співробітництва в Європі. Підписання Заключного акта НБСЄ 1 серпня 1975 р. у Гельсінкі та його історичне значення.

Загострення американо-радянських відносин наприкінці 70-х — на початку 80-х років, його причини. Віденська зустріч (червень 1979 р.) Л. Брежнєва і Дж. Картера, підписання Договору про ОСО-2.

Квітнева 1978 р. революція в Афганістані. Вступ радянських військ до Афганістану (грудень 1979 р.). Зрив політики розрядки. Загострення “холодної війни”. Європа першої половини 80-х років — арена протистояння НАТО і ОВД. Зрив переговорів із проблем ядерного роззброєння. Антикомуністична спрямованість зовнішньої політики адміністрації Р. Рейгана. Перенесення гонки озброєнь у космічний простір. Доктрина “неоглобалізму” (США) та її суть. Радянсько-американське протистояння в країнах “третього світу”.

Наростання кризових явищ у соціалістичних країнах Східної Європи та СРСР.

Політика “перебудови” в СРСР та її вплив на світові процеси. Національні проблеми і загострення міжнаціональних відносин у СРСР. Початок процесу суверенізації республік.

Відновлення радянсько-американського політичного діалогу. Врегулювання регіональних конфліктів. Виведення радянських військ з Афганістану.

Неспровокована агресія Іраку проти Кувейта. Спроби мирного врегулювання конфлікту. Операція багатонаціональних сил “Буря в пустелі” та її наслідки.

Основні положення Договору про звичайні озброєння в Європі. Концепції “загальноєвропейського дому” і “європейської конфедерації”. Паризька хартія для нової Європи. Міжнародне значення Паризької зустрічі.

Література [2; 7; 16; 25; 29; 31; 40; 50; 58; 96; 100; 102; 104]

Змістовий модуль VIII. Політичний розвиток світу на порозі XXI ст.

Тема 23. Розпад СРСР. Закінчення “холодної війни” та її наслідки

Поглиблення кризових явищ у соціально-економічній і політичній сферах країн соціалістичної співдружності. Перебудова в СРСР. Народні антитоталітарні революції 1989–1990 рр. у соціалістичних країнах Східної Європи та їх особливості.

Парламентські вибори в Польщі (червень 1989 р.). Вільні демократичні парламентські вибори в Угорщині. “Оксамитова революція” 1989 р. у Чехословаччині. Проголошення 1 січня 1993 р. двох незалежних держав: Чеської Республіки і Словацької Республіки. Перемога демократичної революції в Болгарії. Нова демократична конституція Республіки Болгарія. Особливості революції в Румунії.

Німецька проблема. Народна революція 1989–1990 рр. в НДР. Посилення руху за об’єднання двох німецьких держав. Угода про остаточне врегулювання питання щодо Німеччини (12 вересня 1990 р.). Міжнародні наслідки об’єднання Німеччини.

Розпад Югославії, виникнення нових держав. Кризи та конфлікти на терені колишньої Югославії. Міжнародні зусилля щодо їхнього врегулювання.

Проголошення суверенітетів РФ, України, Білорусі та інших республік. Серпневі події 1991 р. у Москві та їхні наслідки. Біловезькі та Алматинські угоди (грудень 1991 р.). Розпад СРСР. Створення Співдружності Незалежних Держав (СНД). Міжнародні наслідки розпаду СРСР і розвалу світової системи соціалізму.

Закінчення “холодної війни”. Трансформація НАТО. Прискорення процесу інтеграції західноєвропейських країн. Маастрихтські угоди (1991 р.), їхня ратифікація країнами Західної Європи. Основні проблеми розвитку СНД. Проблема “ядерної спадщини” СРСР.

Проголошення Верховною Радою Акта про державну незалежність. Проблеми утвердження національної державності. Політичне становище в Україні. Прийняття Конституції 1996 р. Процес визнання незалежності України. Україна та СНД. Україна й ООН. Взаємовідносини України з країнами Балтії, державами Центральної та Східної Європи, державами Середнього та Близького Сходу, країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТР). Незалежна Україна і світова українська діаспора.

Література [2; 7; 24; 25; 29; 31; 32; 38; 39; 43; 46; 50; 92; 96; 100; 102–104]

Тема 24. Політичний розвиток світу після розпаду біполярної системи міжнародних відносин. Особливості розвитку світу на початку XXI ст.

Зміни балансу сил у Європі та у світі. США — незаперечний лідер у системі міжнародних відносин. Просування НАТО на схід: проблеми і перспективи. Програма “Партнерство заради миру”, її сутність.

Глобальні зміни на рубежі XX і XXI ст. Розпад біполярної системи і його підсумки. Сепаратизм та інтеграція у міжнародних відносинах. Світові центри впливу. Транснаціоналізація, глобалізація як феномен XX ст. Провідні тенденції світового розвитку на порозі XXI ст.

Європейський Союз: історія, політична структура, досягнення та проблеми розширення. Зовнішня політика і політика безпеки ЄС. Новий якісний етап у розвитку європейської інтеграції. Політика розширення ЄС на Схід: передумови, проблеми та наслідки. Україна на шляху до європейської інтеграції. Розвиток співробітництва між Україною і ЄС.

Політичний розвиток країн Азійсько-Тихоокеанського регіону. Особливості розвитку Китаю. Соціалізм з китайською специфікою.

Зовнішньополітичні орієнтири Китаю на початку XXI ст. Китайсько-американські відносини. Китайсько-російські відносини. Розвиток співробітництва між Китаєм та Україною. Роль Китаю в АТР. Тенденції політичного розвитку Японії. Японія у міжнародних відносинах. та її роль у АТР. Особливості розвитку КНДР і Республіки Корея.

Нові виклики міжнародній стабільності. Проблема розриву Північ-Південь. Зони нестабільності. Перспективи розповсюдження зброї масового знищення. Транснаціональна організована злочинність, тероризм.

Сучасні концепції світового розвитку. Дилеми однополярного і багатополярного світу. Проблеми Північ — Південь, Схід — Захід у контексті сучасних глобальних процесів. Підходи Д. Дойча, Дж. Геддеса. Теорія А. Танака.

США — претендент на звання єдиної наддержави. Розширення Європейського співтовариства. Зростання ролі Китаю, Індії і ряду інших афро-азійських і латиноамериканських держав.

Література [2; 7; 24; 25; 29; 31; 32; 38; 39; 43; 46; 50; 52; 68; 100; 102–104; 109]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Найдавніші китайські держави та їх суспільно-політичний розвиток.
2. Формування і розвиток античних полісів.
3. Політика, війна і суспільно-культурний розвиток Греції у VIII–IV ст. до н.е.
4. Демократія і реформи у Афіньському полісі.
5. Греко-перські війни та їх вплив на розвиток Греції.
6. Реформи Солона, Клісфена та Ефіальта у Афіньському полісі (VI–V ст. до н.е.).
7. Римська держава і суспільство у республіканський період (509–30 рр. до н.е.).
8. Епоха Римської імперії (30 р. до н.е. — 476 р. н.е.).
9. Реформи Діоклетіана та Костянтина щодо зміщення Римської імперії.
10. Виникнення і становлення християнства.
11. Падіння Західної Римської імперії.
12. Варни та суспільні відносини у стародавній Індії.
13. Реформи Шан-Яна та створення і розвиток Цінської імперії.

14. Суспільно-політичний та економічний розвиток імперії Хань.
15. Феодальна суспільна система та її особливості.
16. Держава, право і церква у середні віки.
17. Станова монархія і становлення парламентаризму.
18. Буржуазні революції у Нідерландах і Англії.
19. Війна за незалежність північноамериканських колоній і створення США.
20. Французька революція XVIII ст.
21. Столітня війна.
22. Формування і специфіка розвитку абсолютистських монархій.
23. Реформація і Контрреформація у Європі у середні віки.
24. Тридцятилітня війна і Вестфальський мир.
25. Причини, характер та історичне значення Нідерландської буржуазної революції.
26. Англійський абсолютизм і опозиція.
27. Олівер Кромвель: політичний портрет.
28. Політичні діячі США (за вибором: Б. Франклін, С. Адамс, А. Гамільтон).
29. Джордж Вашингтон – перший президент США.
30. Томас Джефферсон: просвітитель і політичний діяч.
31. Паризька комуна у 1792–1794 рр.
32. Внутрішня і зовнішня політика канцлера О. фон Бісмарка.
33. Громадянська війна (1861–1865 рр.) і Реконструкція у США (1865–1871 рр.).
34. Франко-пруська війна та створення імперії.
35. Створення Версальсько-вашигтонської системи міжнародних відносин.
36. Внутрішнє становище у країнах Антанти та німецького блоку у роки Першої світової війни: порівняльний аналіз.
37. Революційно-політичні кризи 1917–1923 рр.
38. США у 1930-ті роки. “Новий курс” Ф. Рузвельта.
39. Фашизм в Італії: влада, ідеологія і політика.
40. Націонал-соціалізм у Німеччині: режим влади, ідеологія і політика.
41. Дискусійні проблеми Другої світової війни.
42. План “Барбароса”: підготовка і реалізація.
43. Підсумки та наслідки Другої світової війни.
44. США і країни Західної Європи у період післявоєнної реконструкції і “холодної війни” (1945–1970 рр.).

45. СРСР і країни Центральної і Південно-Східної Європи у період післявоєнної реконструкції і “холодної війни” (1945 р. — 1970-ті роки).
46. Крах комуністичної системи і радикальні перетворення у СРСР і у країнах Центральної і Південно-Східної Європи (80-і роки ХХ — початок ХХІ ст.).
47. Причини, цілі та форми “холодної війни”.
48. Розкол Німеччини і “німецьке питання” у світовій політиці.
49. Формування військово-політичних блоків та політика їхнього протистояння.
50. Основні зовнішньополітичні доктрини СРСР та США.
51. Підсумки і уроки “холодної війни”.
52. Дипломатія супердержав у роки “холодної війни”.
53. Політика десталінізації у СРСР у 1950-ті роки.
54. Історичні передумови й рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі.
55. Європейський Союз: історія, політична структура, досягнення і проблеми розширення.
56. Соціально-політичний розвиток Китаю у другій половині ХХ — початку ХХІ ст.
57. Соціально-політичний розвиток Японії у другій половині ХХ — початку ХХІ ст.
58. Історія та сучасна політика НАТО.
59. Міжнародні та регіональні конфлікти (80-ті роки ХХ ст. — початок ХХІ ст.).
60. Структура та діяльність ООН.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Політичний лад Єгипту Стародавнього і Середнього царства.
2. Політичний розвиток Єгипту Пізнього царства.
3. Держави Шумеру та Аккаду в ранньодинастичний період.
4. Політичний лад держави третьої династії Уру.
5. Піднесення Вавилону та утворення Староавілонського царства.
6. Утворення Персидської держави Ахменідів.
7. Китай у період Західного і Східного Чжоу.
8. Перша централізована держава в Китаї — імперія Цінь.

9. Ознаки і функції давньосхідної держави та форми держави на Стародавньому Сході.
10. Взаємовідносини держав Сирії, Фінікії та Палестини з могутніми державами Передньої Азії та Єгиптом у II–I тис. до н.е.
11. Характеристика давньогрецького поліса.
12. Особливості розвитку стародавньої Спарти.
13. Рабовласницька демократія в Афінах.
14. Греко-перські війни і Афінівський морський союз.
15. Греція і Македонія в епоху еллінізму.
16. Реформи Солона-Клісфена, їх значення.
17. Державний лад Римської Республіки.
18. Пунічні війни і їх наслідки.
19. Політична криза і падіння Римської республіки.
20. Криза в Римській імперії в III ст. н.е.
21. Причини і наслідки падіння Західної Римської імперії.
22. Боротьба патрициїв і плебеїв у Стародавньому Римі.
23. Диктатура Ю. Цезаря в Римі, її сутність.
24. Принципат і домінант як політична система в Римській імперії.
25. Політичний лад Франкської держави кінець V — початок IV ст.
26. Візантія в IV–XI ст., її державний устрій.
27. Розпад імперії Каролінгів і його причини.
28. Політична роздробленість Франції в IX–XI ст. і політика перших Капетингів.
29. Політика короля Оттона I Великого і утворення Німецької імперії.
30. Столітня війна: причини, основні етапи та наслідки.
31. Політичний розвиток Франції у другій половині XV ст.
32. Реформи Генріха II Плантагенета.
33. Велика Хартія вольностей і встановлення баронської олігархії в Англії.
34. Виникнення парламенту в Англії.
35. Союзи німецьких міст XIII–XIV ст.
36. Посилення роздробленості Німеччини в XIII–XV ст. і розпад імперії.
37. Особливості розвитку Південної Італії, Сицилії і Папської області в XII–XV ст.
38. Роль Великих географічних відкриттів у процесі виникнення капіталістичних відносин у країнах Західної Європи.

39. Політичний устрій Німеччини у кінці XV — першій половині XVII ст.
40. Кардинал Рішельє та укріплення абсолютизму у Франції.
41. Нідерландська революція, її періодизація і історичне значення.
42. Реформація у країнах Західної Європи.
43. Особливості політичного розвитку Англії у кінці XV — середині XVII ст.
44. Специфічні риси розвитку країн Азії та Африки у середні віки.
45. Китай у період правління династії Сун (960–1279 рр.).
46. Японська держава у середні віки.
47. Імперія Моголів (1206–1388 рр.).
48. Особливості історичного розвитку Індії у середні віки.
49. Арабський халіфат.
50. Утворення Османський імперії.
51. “Чорна Африка” у середні віки.
52. Загальні риси політично-соціального розвитку країн Європи та Америки в кінці XIX — початку XX ст..
53. Політика Бісмарка (70–80-ті роки XIX ст.).
54. Британська імперія в кінці XIX — початку XX ст.
55. Передумови, причини і характер Першої світової війни (1914–1918 рр.).
56. Завершення Першої світової війни та її політичні підсумки. Створення Версальсько-вашингтонської системи післявоєнних міжнародних відносин.
57. Основні тенденції розвитку країн Азії і Африки в першій половині — середині XX ст.
58. Революція 1848-1849 рр. в Європі: загальне і особливе.
59. Політичний розвиток Франції в кінці XIX — початку XX ст.
60. Громадянська війна і реконструкція в США.
61. Американський континент у XVIII–XIX ст.
62. Колоніальна експансія європейських держав і США в останній третині XIX ст.
63. Політика великих держав на Балканах у кінці XIX — початку XX ст.
64. Східне питання у XVIII–XIX ст.
65. Післявоєнне влаштування світу. Суперництво двох світових систем в умовах “холодної війни” (1945–1980 рр.).
66. Закінчення Другої світової війни. Потсдамська мирна конференція та значення її рішень для повоєнного устрою світу.

67. Інтеграційні процеси в Західній Європі (1960–2007 рр.).
68. США у 1930-ті роки “новий курс” Ф. Рузвельта.
69. Розкрийте сутність “холодної війни” і напрями її прояву.
70. Політичний розвиток країн АТР у другій половині XX – початку XXI ст.
71. Крах комуністичної системи: створення незалежних держав.
72. Закінчення військового протистояння Захід–Схід та встановлення нових міжнародних зв’язків.
73. Тероризм у сучасному світі як одна із загроз і фактор світової політики.
74. Арабський світ: його досягнення і проблеми.
75. Близькосхідна криза на сучасному етапі.
76. Національно-визвольна боротьба народів Азії, Африки та Латинської Америки у XX ст.
77. Вузлові проблеми розвитку країн Азії та Африки в кінці XX – початку XXI ст.
78. Політичний розвиток і його особливості в західнослов’янських народів у XI–XV ст.
79. Політичний розвиток балканських народів і його особливості у XI–XV ст.
80. Жовтнева (1917) революція в Росії та її вплив на політичні процеси в світі
81. Виникнення і поширення фашизму в Європі.
82. Основні тенденції політичного розвитку країн Західної Європи і США в 30-ті роки.
83. Німецька проблема в післявоєнний період. Об’єднання Німеччини та його вплив на політичне становище в Європі і в світі.
84. Роль буржуазних революцій у соціально-політичних перетвореннях другої половини XIX ст. країн Західної Європи.
85. Крах імперії Габсбургів і утворення на її теренах самостійних демократичних держав.
86. Утворення ООН, структура і мета її діяльності. Роль України в її утворенні.
87. Становлення соціалістичного тоталітаризму в країнах Східної і Південно-Східної Європи. Роль СРСР в утвердженні тоталітаризму в Східній і Південно-Східній Європі.
88. Причини й етапи деколонізації після Другої світової війни. Вихід нових країн на міжнародну арену.

89. Велика Французька революція 1789–1794 рр.: її історичне значення для континентальної Європи.
90. Загострення міжнародних відносин у 30-ті роки XX ст. Політика Західних країн “умиротворення” агресора.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова С. Ю.* Африка: чотири століття работорговлі. — М., 1992.
2. *Бжезинський З.* Велика шахматна доска. — М., 2003.
3. *Большаков О. Г.* История халифата. — М., 1993. — Т. 1–2.
4. *Васильев Л. С.* История Востока: В 2 т. — М., 1992 (1998).
5. *Васильев Л. С.* История религий Востока. — М., 1998.
6. *Васильев Л. С.* Древний Китай. — М., 1995.
7. *Гайдук Л. Ф., Кремень В. Г. та ін.* Міжнародні відносини та зовнішня політика. — К.: Либідь, 2001.
8. *Дворник Ф.* Слов'яни в європейській історії та цивілізації. — К., 2000.
9. *Древние цивилизации: Греция. Эллинизм. Причерноморье.* — М., 1997.
10. *Древние цивилизации: От Египта до Китая.* — М., 1997.
11. *Дюби Ж.* Европа в средние века. — Смоленск, 1994.
12. *Дюби Ж.* История Франции. Средние века. — М., 2000.
13. *История Древнего Востока.* — 3-е изд. — М., 1999.
14. *История Древнего Рима.* — М., 1994.
15. *История Древней Греции.* — М., 1996.
16. *История Европы.* — М., 2000.
17. *История и культура Древней Индии.* — М., 1990.
18. *История Латинской Америки. Доколумбова эпоха — 70-е годы XIX века.* — М., 1991.
19. *История средних веков: Хрестоматия: В 2 ч.* — М., 1988.
20. *История южных и западных славян.* — М., 1998. — Т. 1–2.
21. *Кинросс Лорд.* Расцвет и упадок Османской империи. — М., 1999.
22. *Крижанівська О.* Історія середніх віків. — К., 2000.
23. *Крижанівський О. П.* Історія Стародавнього Сходу. — К., 2000.
24. *Кульчицький С. В.* Утвердження незалежної України: перше десятиліття // УІЖ.— 2001.— № 4.— С. 41–57.

25. *Лефор К.* Политические очерки (XIX–XX века): Пер. с франц. — М., 2000.
  26. *Линч Дж.* Середньовічна церква. Коротка історія. — К., 1995.
  27. *Лурье С. Я.* Лекции по истории Греции. — М., 1993.
  28. *Новая история стран Европы и Америки. Первый период* / Под ред. Е. Е. Юровской и И. М. Кривогуза. — М., 1997.
  29. *Новейшая история зарубежных стран XX в.: В 2-х ч.* — М., 1998.
  30. *Петросян Ю. А.* Османская империя: могущество и гибель. — М., 1990.
  31. *Політична історія XX століття: Навч. посіб.* — 2-ге вид., перероб. доп. / За ред. В. Ф. Салабая — К.: КНЕУ, 2001.
  32. *Потульницький В. А.* Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії. — К., 2002.
  33. *Рубель В. А.* Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій. — К., 1997.
  34. *Рубель В. А.* Історія середньовічного Сходу: Підручник. — К., 2002.
  35. *Рубель В. А.* Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія. — К., 2000.
  36. *Фильштинский И. М.* История арабов и халифата (750–1517 гг.). — М., 1999.
  37. *Хрестоматия по истории Древнего Востока.* — М., 1997. — Ч. 1–2.
  38. *Чумак В. М.* Пріоритети та можливості взаємовідносин України зі США // Стратегії розвитку України: теорія і практика. — К.: КІСД, 2002. — С. 297 — 298.
  39. *Щёкин Г. В.* Диалог цивилизаций: новые перспективы организации мира. — К., 2002.
- Додаткова*
40. *Александров В. В.* Новейшая история стран Европы и Америки. 1945–1986. — М.: Высш. шк., 1988.
  41. *Альбедиль М. Ф.* Забытая цивилизация в долине Инда. — СПб., 1991.
  42. *Альбедиль М. Ф.* Протоиндийская цивилизация. — М., 1994.
  43. *Апатов С.* Безопасность Украины и НАТО // Власть. — 1996. — № 11. — С. 65–67.

44. *Ассман Я.* Египет: теология и благочестие ранней цивилизации. — М., 1999.
45. *Бонгард-Левин Г. М.* Древнеиндийская цивилизация. — М., 1993.
46. *Васильчук Ю. А.* Эпоха НТР: новые основы производства и общества // *Полис.* — 1996. — № 2. — С. 5–26.
47. *Вейнберг И. П.* Рождение истории. — М., 1993
48. *Вильхельм Г.* Древний народ хурриты. — М., 1992.
49. *Виппер Р. Ю. и др.* История нового времени. — М.: Республика, 1995.
50. *Война и послевоенное развитие мирового сообщества. 1939–1991.: Учеб. пособие.* — М.: МАИ, 1992.
51. *Восточная Европа на пути к обновлению // Международная жизнь.* — 1990. — № 1. — С. 115–118.
52. *Гаджиев К. С.* Геополитика. — М., 1998.
53. *Гарбузов В. Н.* Рейгановская модель руководства государством // США: ЭПИ. — 1997. — № 9. — С. 40–53.
54. *Гизо Ф.* Английская революция. — Ростов н/Д, 1996. — Т. 1–2.
55. *Голубцова Е. С.* Община, племя, народность в античную эпоху. — М., 1998.
56. *Гончарова Т. В. и др.* Универсальные ценности и цивилизационная специфика Латинской Америки: В 2-х кн. — М., 1995.
57. *Грант М.* История древнего Израиля. — М., 1998.
58. *Дебидур А.* Дипломатическая история Европы: В 2 т. — Ростов н/Д, 1995.
59. *Дельбрюк Г.* История военного искусства в рамках политической истории. — СПб., 1994. — Т. 1.
60. *Диманк М.* Политические партии ФРГ и государство // МЭ и МО. — 1997. — № 12. — С. 121–128.
61. *Древние цивилизации: Рим.* — М., 1997.
62. *Древняя Греция. История. Быт. Культура. Из книг современных учений / Сост. Л. С. Ильинская.* — М., 1995.
63. *Европейское дворянство. XVI–XVII вв.* — М., 1997.
64. *Еремеев Д. Е.* Ислам: образ жизни и стиль мышления. — М., 1990.
65. *Жак К.* Египет великих фараонов: Пер. с фр. — М., 1991.
66. *Жак К.* Нефертити и Эхнатон. Солнечная чета: Пер. с фр. — М., 1999.
67. *Жизнь Будды.* — Новосибирск, 1994.

68. *Заварухин В. П., Федорович В. А.* Администрация Клинтон: научно-техническая политика и глобальная конкуренция // США: ЭПИ. — 1997. — № 8, 9. — С. 26–36.
69. *Зіллер Ж.* Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз: Пер. з фр. — К.: Основи, 1996.
70. *Из истории* европейского парламентаризма: Великобритания. — М., 1995.
71. *Из истории* мировой цивилизации / Под ред. Ш. М. Мунчаева. — М., 1993.
72. *Ирвинг В.* Жизнь Магомета. — М., 1990.
73. *История* Востока: В 5 т. — Т. 2. Восток в средние века. — М., 1995.
74. *История* Китая. — М., 1998.
75. *Іналджик Г.* Османська імперія. Класична доба 1300–1600. — К., 1998.
76. *Кан А.* Русская революция 1917 года и порождение социализма в Европе // МЭ и МО. — 1997. — № 10. — С. 78–84.
77. *Канева И. Т.* Шумерский язык. — СПб., 1996.
78. *Керам К.* Боги, гробницы, ученые. Роман археологии: Пер. с англ. — М., 1994.
79. *Конфликты* и кризисы в международных отношениях: проблемы теории и истории / Под ред. А. С. Манькина. — М., 2001.
80. *Крамер С.* История начинается в Шумере: Пер. с англ. — М., 1992.
81. *Ламберг-Карловски К., Саблов Дж.* Древние цивилизации: Ближний Восток и Мезоамерика: Пер. с англ. — М., 1992.
82. *Лендв'єл М.* Формування стратегії США в “українському питанні” (1939–1996 рр.) // Політична думка. — 1997. — № 4. — С. 143–151.
83. *Лидова Н. Р.* Драма и ритуал в древней Индии. — М., 1992.
84. *Марчук Н. Н.* Борьба за независимость в Латинской Америке в конце XVIII — начале XIX вв. — М., 1988.
85. *Матье М. Э.* Избранные труды по мифологии и идеологии Древнего Египта. — М., 1996.
86. *Мерц Б.* Черная земля, Красная земля: Пер. с англ. — М., 1998.
87. *Морэ А.* Во времена фараонов: Пер. с фр. — М., 1998.
88. *Морэ А.* Цари и боги Египта: Пер. с фр. — М., 1998.
89. *Оппенгейм А. Л.* Древняя Месопотамия: Пер. с англ. — М., 1990.

90. От начала начал. Антология шумерской поэзии. — СПб., 1996.
91. *Пантин И. К.* Октябрь: движение в непредсказуемое // По-лис. — 1997. — № 11–12. — С. 9–19.
92. *Первая* мировая война и ее воздействие на историю XX века (Круглый стол) // Новая и новейшая история. — 1994. — № 4, 5. — С. 109–131.
93. *Переломов Л. С.* Конфуций: жизнь, учение, судьба. — М., 1993.
94. *Писарев Ю. А.* Новые подходы к изучению истории первой мировой войны // Новая и новейшая история. — 1993. — № 3. — С. 46–57.
95. *Рак И. В.* Мифы Древнего Египта. — СПб., 1993.
96. *Ревизи* Маастрихтского договора // Экономика и управление в зарубежных странах. — 1997. — № 3. — С. 47–49.
97. *Савельева Т. Н.* Храмовые хозяйства Египта времени Древнего царства (III–VIII династии). — М., 1992.
98. *Сайко Э. В.* Древнейший город. Природа и генезис Ближний Восток (IV–II тыс. до н. э.). — М., 1996.
99. *Світленко С. І.* Народництво в Україні: сучасний погляд на проблему // Український історичний журнал. — 1997. — № 3. — С. 41–48.
100. *Семенов Ю. И.* Всемирная история как единый процесс развития человечества во времени и пространстве // Философия и общество. — 1997. — № 1. — С. 156–217.
101. *Семиряга М. И.* К вопросу о политическом характере второй мировой войны // Новая и новейшая история. — 1988. — № 4. — С. 90–105.
102. *Согрин В. В.* Политическая история США. — М., 2001.
103. *Проблемы* глобальных интеграционных процессов. — М., 1996.
104. *Социализм* между прошлым и будущим / Под ред. Богомоло-ва. — М.: Политиздат, 1989. — С. 141–163.
105. *Тантлевский И. Р.* История и идеология Кумранской общи-ны. — СПб., 1994.
106. *Ткаченко Г. А.* Культура Китая: Словарь-справочник. — М., 1999.
107. *Тойнби А. Дж.* Постигание истории. — М., 1991.
108. *Уотт У. М.* Влияние ислама на средневековую Европу. — М., 1976.
109. *Уткин А. Ш., Воронцов М. Ю.* Новые параметры мирового про-тивостояния // США: ЭПИ. — 1997. — № 8. — С. 19–30.

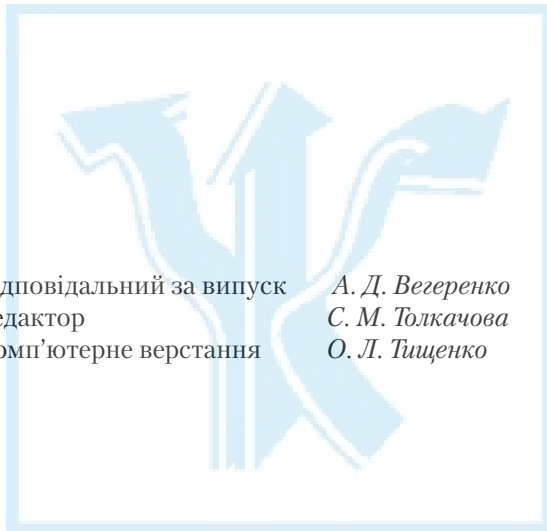

110. *Финикийская* мифология. — СПб., 1999.
111. *Фицджеральд С. П.* Китай. Краткая история культуры. — СПб., 1998.
112. *Харт Г.* Венецианец Марко Поло. — М., 2001.
113. *Шакленна Т. А.* “Доктрина Клинтона” и будущее американской внешней политики // США: ЭПИ. — 1997. — № 4. — С. 17–32.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Політична історія світу”.....	5
Зміст дисципліни “Політична історія світу”	8
Теми контрольних робіт	30
Питання для самоконтролю	32
Список літератури	36

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. М. Толкачова*
Комп'ютерне верстання *О. Л. Тищенко*

МАУП
Зам. № ВКЦ-3756

Підп. до друку 04.02.09. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 2,44. Обл.-вид. арк. 2,28. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*